

Nico van Tilburg

De bekering van Zacheüs

Lukas 19:1-10

Jezus is op weg naar Jeruzalem. Hij zal daar volgens Zijn eigen woorden in Lukas 18:31-34 als de Zoon des mensen alles ondergaan 'wat door de profeten is geschreven'. Op weg naar die stad gaat Hij door de stad Jericho. En in de eerste tien verzen van Lukas 19 wordt een uiterst belangwekkende gebeurtenis beschreven, die de moeite waard is om te overdenken.

'En Hij kwam Jericho binnen en ging erdoor' (vs. 1).

Het lijkt er op dat de Heer het plan had om zonder oponthoud de stad door te gaan. Maar dat is anders gegaan, zoals zal blijken. Jericho werd ook wel de Palmstad genoemd. De naam betekent 'plaats der geuren', althans in het Hebreeuws. In Jozua 6:26 lezen we dat Jozua een eed had gezworen dat de stad niet mocht worden herbouwd. Degene die dat toch deed, zou worden getroffen door een vloek. In 1 Koningen 16:34 zien we dat Hiël uit Bethel de stad herbouwde en dat is, zoals Jozua had geprofeteerd, ten koste gegaan van zijn eerstgeborene. Dus Jericho spreekt zowel van zegen als van vloek.

In het Nieuwe Testament vinden we dat terug als 'een reuk uit de dood tot de dood', en 'een reuk uit het leven tot het leven' (2 Kor. 2:16). We zien hier dat aan het huis van Zacheüs heil of 'behoudenis' ten deel is gevallen (vs. 9). Hij en ook zijn huis werden hierdoor 'een welriekende reuk van Christus in degenen die behouden

worden' (zie 2 Kor. 2:15). ¹ Het is mooi dat na de verwoesting van Jericho eveneens aan een huis de behoudenis ten deel viel, en wel het huis van Rachab de hoer (Joz. 2:14-21). Bovendien mocht zij eveneens een dochter van Abraham worden genoemd, vanwege haar opname in de geslachtslijn van de Heer Jezus.

'En zie, er was een man, genaamd Zacheüs; en hij was een oppertollenaar en was rijk. En hij trachtte Jezus te zien, Wie Hij wel was, en hij kon het niet vanwege de menigte, omdat hij klein van gestalte was' (vs. 2-3).

Hij was een man die zijn naam weinig eer aandeed. Zacheüs betekent 'rein', of 'onschuldig'. Zijn volksgenoten waren het daar zeker niet mee eens. Hij was als oppertollenaar rijk, en zoals hij zelf suggereert: rijk door afpersing (vs. 8). Maar desondanks was daar het verlangen: 'En hij trachtte Jezus te zien, Wie Hij wel was' (vs. 3). Op zich was dat mooi, maar we weten niet precies wat hiervan de reden was. Was het meer dan louter nieuwsgierigheid? Hij was 'rijk', en doordat hij 'klein van gestalte' was, kon hij Hem niet zien 'vanwege de menigte' (vs. 3).

Het is de moeite waard in verband met deze gebeurtenis aan de gemeente te Korinthe te denken, waaraan de apostel Paulus een tweetal brieven schreef. We zien dat de gelovigen daar zowel 'rijk' alsook 'klein van gestalte' waren. In 1 Korinthiërs 1:5 staat dat ze in 'alles rijk geworden waren in Hem'. Maar van dezelfde gelovigen zegt de apostel in 1 Korinthiërs 3:1 in negatieve zin dat ze 'kleine kinderen' waren. Want ze waren vleselijk, vanwege 'jaloersheid en twist' onder hen (1 Kor. 3:3). En het gevolg was dat zij – zoals dat ook met Zacheüs het geval was – Jezus niet konden zien 'vanwege de menigte' (vs. 3). Mensen, dienaars van God zelfs, vormden dus een verhindering om Hem werkelijk te zien. Zij zagen wel Paulus, Apollos en Kefas, ja, zelfs Christus, maar dan in de hoedanigheid van een partijleider (1 Kor. 1:12). Toch ontbrak het hun aan 'geen genadegave' (1 Kor. 1:7).

¹) In verband met de geschiedenis van Rachab is het wel treffend op te merken dat de verspieders die op het dak van het huis waren verstopt, niet bepaald in een welriekende omgeving verkeerden. Drogende vlasstengels verspreiden niet bepaald een aangename geur.

De apostel zegt in verband hiermee in 1 Korinthiërs 3:5 dan het volgende: ‘Wat is dan Apollos en wat is Paulus?’ De Korinthiërs kenden helaas, doordat mensen hun in de weg stonden, ‘de bedekte wijsheid van God’ niet (1 Kor. 2:7). Zij zagen ‘de Gekruisigde’ niet (1 Kor. 1:23), Christus die ‘in zwakheid is gekruisigd’ (2 Kor. 13:4).

‘En hij liep snel vooruit en klom in een moerbeivijgeboom om Hem te zien; want Hij zou daar langs komen’ (vs. 4).

Zacheüs liep snel vooruit. In 1 Korinthiërs 11:1 zegt de apostel: ‘Wees mijn *navolgers*, zoals ook ik van Christus’. Maar hier zien we iemand die snel, ijverig, vóór Christus uitloopt. In 1 Korinthiërs 3:3 lezen we van ‘jaloersheid’. Het woord zou kunnen worden vertaald met ‘naijver’. Het is duidelijk dat dit de ijver van het vlees is, die geen juist zicht op Christus geeft.

Nu klimt hij in een vijgenboom om zijn plan uit te voeren. Hij dacht dat hij vanuit die boom over de menigte heen kon kijken, om zo Jezus te zien. Dat was uiteraard juist, maar de fout was dat hij nu van *boven af* zowel op de menigte als op Jezus neerkeek. Daar komt bij dat hij meende tussen de vijgenbladeren veilig te zijn voor de vijandige en spottende blikken van de menigte. En wellicht was dat ook zo, maar vijgenbladeren boden destijds aan Adam en Eva geen bescherming voor hun naaktheid; en ook Zacheüs werd hierdoor niet gevrijwaard van de alles wetende en doordringende blik van de Heer, toen Hij bij die plaats kwam.

Toegepast op de Korinthiërs leren we hier het volgende. Ten eerste waren de vijgenbladeren niet meer dan ‘de wijsheid van de wijzen en het inzicht van de verstandigen’, die vergaan en teniet gedaan zouden worden (1 Kor. 1:19). Bovendien veronderstelt het van boven af op anderen neerzien een totaal gebrek aan inzicht in wie jezelf bent, en Wie Jezus is. En daardoor ook in de vraag wie de werkelijk grote dienstknechten van God zijn. De juiste manier van kijken is echter zoals de apostel zegt: ‘Wij allen nu, die met onbedekt gezicht de heerlijkheid van de Heer aanschouwen, worden naar hetzelfde beeld veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid’ (2 Kor. 3:18). En hieruit volgt de stelling: ‘Dus is noch hij die plant iets, noch hij die begiet, maar God die de groei geeft’ (1 Kor. 3:7).

Dezelfde dingen zien we bij de Korinthiërs. De apostel zegt: ‘(...) zonder ons hebt u geregeerd’ (1 Kor. 4:8). Het waren verheven heersers op hun troon geworden, wijs en belangrijk in eigen ogen; en ook opgeblazen, neerkijkend op de ander. Zoals de apostel ook elders zegt in deze brief, dat het oog niet kan zeggen tegen de hand: Ik

heb je niet nodig, of ook het hoofd tot de voeten: Ik heb jullie niet nodig (1 Kor. 12:21).

‘En toen Jezus bij die plaats kwam, keek Hij naar boven en zei tot hem: Zacheüs, kom vlug naar beneden, want vandaag moet Ik in uw huis verblijven’ (vs. 5).

Maar Jezus wist dat Zacheüs in de boom zat tussen de vijgenbladeren, en Hij keek naar boven. Hij zou hem trouwens ook hebben gezien als kleine man te midden van de menigte. Hij zegt: ‘Zacheüs, kom vlug naar beneden’ (vs. 5). Zo moesten de Korinthiërs leren af te dalen naar het niveau van ‘de Gekruisigde’, met de apostel als Zijn navolger. Paulus zegt: ‘Wij zijn als het uitschot van de wereld geworden, aller uitvaagsel tot nu toe’ (zie 1 Kor. 4:13). Die gezindheid moest hen ook gaan kenmerken. Dan zouden hun onderlinge betrekkingen gezond worden en zou hun geestelijke groei voortgang vinden, zodat ze konden begrijpen wat de apostel zegt: ‘Wij spreken wijsheid onder de volmaakten’ (d.i. volwassenen) (1 Kor. 2:6).

Dan zegt de Heer: ‘(...) want vandaag moet Ik in uw huis verblijven’ (vs. 5). Dat is een ernstige zaak, als we bedenken dat onze huizen de kenmerken zouden moeten dragen van *het huis van God*. Zoals wij dit ook vinden beschreven in de brief aan de Korinthiërs: ‘Weet u niet dat u Gods tempel bent en de Geest van God in u woont?’ (zie 1 Kor. 3:16). Het huis van Stefanus was daarvan een voorbeeld. Dat gezin was door de apostel gedoopt (1 Kor. 1:16), en zij hadden zich vervolgens ‘ten dienste van de heiligen’ gesteld (1 Kor. 16:15). Stefanus was een van de drie personen die de geest van de apostel en van anderen in Korinthe had verkwikt (1 Kor. 16:18). Zo zag het huis van Zacheüs er aanvankelijk helemaal niet uit. Er was op dubieuze wijze, door afpersing verkregen rijkdom in huis. Kortom, door zijn omgeving werd hij gekwalificeerd als een ‘zondig man’ (vs. 7).

‘En hij kwam vlug naar beneden en ontving Hem met blijdschap’ (vs. 6).

Maar op het woord van de Heer kwam hij vlug naar beneden. De verandering voltrok zich in zijn leven in zeer korte tijd. Zoiets zien we ook bij de Korinthiërs. We lezen van hun ‘bereidwilligheid’, na hun ‘droefheid naar God’, om op de juiste manier om te gaan met het kwaad dat er in hun midden was gevonden (2 Kor. 7:11-

12). Het woord dat wordt gebruikt voor 'bereidwilligheid' is nauw verwant met het woord voor 'vlug' in de verzen 5 en 6. In 2 Korinthiërs 8:7 wordt opnieuw over hun 'bereidwilligheid' gesproken. De apostel roemt hen vanwege de overvloed van hun 'bereidwilligheid', maar spoort hen bovendien aan om nu 'overvloedig' te zijn in de genade van hun gave 'voor de armen onder de heiligen die in Jeruzalem zijn' (Rom. 15:17). Maar niet bij alle gelovigen te Korinthe ging het zo snel. In 2 Korinthiërs 12:21 lezen we dat er velen waren die 'nog geen berouw' hadden.

'En allen die het zagen, mopperden en zeiden: Bij een zondig man is Hij naar binnen gegaan om er zijn intrek te nemen' (vs. 7).

Om nog even bij de Korinthiërs te blijven. De apostel kon tegen hen zeggen: '(...) maar u bent afgewassen, maar u bent geheiligd, maar u bent gerechtvaardigd door de naam van de Heer Jezus Christus en door de Geest van onze God' (1 Kor. 6:11). Christus neemt Zijn intrek bij een zondig man, en de Geest van God neemt zijn intrek bij voormalige zondaars! Maar hun lichamen zijn dan tempels geworden van de Heilige Geest!

'Zacheüs echter ging staan en zei tot de Heer: Zie, de helft van mijn bezittingen, Heer, geef ik aan de armen; en als ik iemand iets heb afgeperst, vergoed ik dat vierdubbel' (vs. 8).

Maar Zacheüs gaat staan. Er was nog geen tijd voor rust. Er moest nog het een en ander gebeuren, en hij was er helemaal klaar voor. Hij beloofde een gift van 50% van zijn bezittingen, en een viervoudig herstel van foute transacties. Je zou hieruit kunnen opmaken dat het niet zeker was dat hij daadwerkelijk iemand had afgeperst, maar dat is niet de bedoeling. Het woordje 'als' kan vertaald worden met 'voor zover' ².

Hij beleefde nu een heel plotselinge verandering, zoals die bij de apostel Paulus later ook plaatsvond. En de Heer Jezus erkende de verandering volledig, en ook het

²) 'Als' kan in het Nederlands 'voor het geval dat', maar ook 'aangezien' betekenen.

effect dat dit had op zijn hele huis. Want de behoudenis beperkte zich niet slechts tot Zacheüs zelf, maar het hele huis deelde in de zegen van de verandering en had in die zin deel aan deze behoudenis. Wanneer we denken aan de gemeente te Korinthe, zien we ditzelfde terug in 2 Korinthiërs 6:14-18. De afgoden van geld en bedrog die Zacheüs had gediend, werden verwijderd. 'Want u kent de genade van onze Heer Jezus Christus, dat Hij, terwijl Hij rijk was, ter wille van u arm is geworden, opdat u door Zijn armoede rijk zou worden' (2 Kor. 8:9).

'Jezus nu zei tot hem: Vandaag is aan dit huis behoudenis ten deel gevallen, omdat ook deze een zoon van Abraham is' (vs. 9).

Zacheüs bleek ook een zoon van Abraham te zijn. Let op het woordje 'ook'. Het is goed te bedenken wie de ware zoon van Abraham was, namelijk Izak als type van de Heer Jezus. Christus was het Nageslacht van Abraham, de ware Zoon van de belofte (Gen. 12:7; 22:18; Gal. 3:16). Christus is het Zaad, het Nageslacht van Abraham. In Hem worden alle beloften vervuld, op grond van Zijn offerande op het kruis. Hij is de uit de dood weergekeerde Zoon (Hebr. 11:18). Maar de ware Erfgenaam heeft mede-erfgenamen. In Galaten 4:5-7 zien we die als zonen, met de Geest van de Zoon in hun harten.

In Genesis 22:6 en 9 vinden we tweemaal: 'Zo gingen die beiden tezamen'. Maar in Genesis 22:19 lezen we: 'Toen keerde Abraham terug tot zijn knechten, en zij gingen tezamen op weg naar Berseba'. De slaven en onmondigen van Galaten 4 krijgen om zo te zeggen de status van zonen. Want het 'tezamen' zijn breidt zich uit tot de knechten. De gezworen eed en de belofte van zegen op de berg Moria worden als het ware meegenomen naar Berseba (d.i. put van de eed).

Zacheüs was bereid de Heer in zijn huis te ontvangen. En dit zien we ook bij Abraham in Genesis 18:1-8. Deze ontvangst had tot doel dat de Heer Zelf Zijn hart zou versterken of verkwikken. Daartoe werd water voor de voeten en ook voedsel klaargemaakt; en dit gebeurde met haast zoals bij Zacheüs.

'Want de Zoon des mensen is gekomen om het verlorene te zoeken en te behouden' (vs. 10).

Iemand mag rijk zijn of arm, groot of klein. Voor de Zoon des mensen maakt het niet uit. Als iemand zijn eigen verlorenheid erkent, dan wordt hij gezocht en gevonden door de Heer. Want daartoe is Hij gekomen. Deze les moesten de Korinthiërs ook leren. De apostel houdt een klemmend betoog en toont wat ze vergeten waren. Hij zegt in 1 Korinthiërs 4:7 tegen hen: 'En wat hebt u dat u niet *ontvangen* hebt'. Ze waren verzadigd, rijk; en ze hadden geregeerd. Maar ze moesten afstand doen van al die dingen en van Paulus als hun geestelijke vader leren om zwak, veracht en dwaas te worden in deze wereld. Zacheüs leerde dit ook.

Samenvatting van deze geschiedenis

Zacheüs was een kleine, rijke man. Hebben deze twee dingen iets met elkaar te maken? Dat is wel mogelijk. Eventuele schaamte over zijn eigen kleinheid heeft misschien geleid tot een overmatige behoefte om belangrijk te worden. Maar hieruit volgt dat hij niet alleen klein was in fysieke zin, maar ook klein qua persoonlijkheid. Bovendien was hij op een oneerlijke manier rijk geworden, nl. door afpersing. Of de betrokkenen arm waren, interesseerde hem niet.

Maar ondanks zijn 'kleinheid' wilde hij Jezus zien. En met dit doel liep hij snel voor Jezus uit om een geschikte plek te bemachtigen. Zijn wij ook niet vaak mensen die voor Hem uitlopen, in plaats van navolgers van Hem te zijn? We weten wel zo ongeveer welke route Hij zal afleggen. Een sprekend voorbeeld hiervan is Petrus. Zou de Heer veel lijden, gedood worden? Geen sprake van, zegt Petrus. Jezus laat dan zien wat er moet gebeuren. Hij zegt tegen hem: 'Ga weg, achter Mij' (Matt. 16:23). En dat betekent: niet voor Hem uitgaan. Maar Petrus had er moeite mee. Hij wilde zelfs voor Jezus uitgaan door zijn eigen leven voor Hem af te leggen. Maar het liep anders. Petrus verloochende zijn Meester, en de Meester legde Zijn leven af voor hem!

De menigte vormde echter een verhindering om Jezus te zien. Simpel gezegd: de mensen stonden Zacheüs in de weg en ze belemmerden zijn zicht op Jezus. En zo zal het steeds gaan. Oneerlijkheid, egoïsme en eigenbelang maken ons 'klein'. Weliswaar in een bepaald opzicht 'rijk', maar die rijkdom helpt ons niet om zicht op Hem te krijgen. En als we vervolgens enige interesse voor Jezus hebben, vormen de mensen en hun meningen en opvattingen een onoverkomelijke barrière. Dan klimt Zacheüs in een vijgenboom. Dat lijkt mooi, maar is het niet echt. Ten eerste herinneren de vijgenbladeren waartussen hij een schuilplaats zocht aan Adam en Eva, die dat ook probeerden. Toen lukte dat ook niet. Ze probeerden hun naaktheid te bedekken met die bladeren, maar toen ze de Heere God hoorden in de hof van Eden verborgen zij zich.

Ten tweede kon hij Jezus nu wel zien, maar hij keek op Hem neer. En mensen die op Jezus neerkijken, begrijpen niet goed Wie Hij is. Alsof wij mensen Hem zouden kunnen beoordelen! Dan krijgen we nooit een juiste kijk op Hem. Nee, Zacheüs kreeg van Jezus, Die wist dat hij daar zat, te horen dat hij vlug naar beneden moest komen. Het is bijzonder dat hij onmiddellijk gehoorzaamde, en dat veranderde de zaak volledig. Want Zacheüs keek nu niet langer neer op Jezus, maar stond oog in oog met Hem. En dat heeft elk mens nodig, want dan gaan we zien wie Hij in werkelijkheid is.

En Jezus nodigde Zichzelf bovendien uit in zijn huis, om er die dag te blijven! Het zal een ongemakkelijk bezoek zijn geworden. Hij zal wel hebben geweten hoe Jezus over rijke mensen dacht. En Zacheüs was rijk, hij had veel bezittingen en ongetwijfeld een huis met een luxe interieur. Toch scheen dit voor Jezus geen belemmering te zijn. Waarom niet? Hij had gezien dat bij Zacheüs het kwartje gevallen was. Hij begreep wie de Heer was, en daardoor ook wie hijzelf was. En voordat de maaltijd begon, veronderstel ik, wilde Zacheüs eerst iets zeggen. Hij stond op en zei tegen de Heer: De helft van mijn bezit is voor de armen en elke oneerlijke praktijk uit het verleden zal ik vierdubbel vergoeden. Wat een kolossale verandering! Er was redding, behoudenis voor hem en zijn huis, want hij was een echte zoon van Abraham.

